

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 31.3.2005
COM(2005) 120 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Pārstrukturēšana un nodarbinātība

**Paredzēt un atbalstīt pārstrukturēšanu, lai attīstītu nodarbinātību: Eiropas Savienības
nozīme**

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Pārstrukturēšana un nodarbinātība

Paredzēt un atbalstīt pārstrukturēšanu, lai attīstītu nodarbinātību: Eiropas Savienības nozīme

Komisija ierosinājusi sākt jaunu Lisabonas stratēģijas īstenojuma posmu, koncentrējoties uz izteiktāku un noturīgāku izaugsmi, kā arī uz to, lai radītu vairāk labu darbavietu. Šo mērķu īstenošanas pamatā ir visu nacionālo un Kopienas līdzekļu apkopošana, pastiprinot partnerattiecības starp ES un dalībvalstīm, kā arī ar sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību un iesaistītajām personām.

Eiropas pilsoņu labklājība un pārticība ir atkarīga no uzņēmēju un darbinieku spējām ātri pielāgoties pašreizējām nozīmīgajām sociāli ekonomiskajām pārmaiņām, kas izpaužas ne tikai kā jaunu ekonomisko aktivitāšu radīšana un attīstība, bet arī kā esošo aktivitāšu un ar tām saistīto darbavietu skaita samazināšanās vai pat izzušana.

Tajā pašā laikā uzņēmumu pārstrukturēšana bieži vien ir saistīta ar augstām izmaksām ne tikai attiecīgajiem darbiniekiem, bet arī vietējai un reģionālajai ekonomikai. Lai uzturētu sociālo kohēziju, kas ir raksturīga Eiropas sociālā modeļa iezīme, jāievieš papildu politikas, kuru mērķis ir samazināt sociālās izmaksas un veicināt to, ka tiek rastas alternatīvas darbavietas un ienākumu avoti.

Šajos apstākļos ir būtiski nodrošināt pārstrukturēšanas labu vadību, kas atbilst kā ekonomiskajām, tā sociālajām prasībām. Uzņēmumiem ir ļoti svarīgi pielāgoties pārmaiņām, jo šo darbību ātra vadība ļauj tiem saglabāt un attīstīt konkurētspēju. Arī vēlmei saglabāt darbinieku nodarbināmību un atvieglināt viņu pāreju uz citu līdzvērtīgas kvalitātes darbu ir ekonomiska ietekme tādā ziņā, ka tiek izmantota galvenā Eiropas Savienības priekšrocība konkurences jomā – tās darbaspēka kvalitāte, kas ir turpmākas izaugsmes garantija. Turklāt pārstrukturēšanas pasākumiem jāiekļaujas Eiropas ekonomikas attīstības un vadības ilgtermiņa vīzijā, lai pārmaiņas tiešām būtu līdzeklis šīs ekonomikas konkurētspējas pastiprināšanai.

Tādējādi šo darbību paredzēšana un atbalsts tām pilnībā iekļaujas Lisabonas stratēģijā, un par to valsts iestādes, uzņēmumi un sociālie partneri ir kopīgi atbildīgi.

Sociālajā programmā, ko Komisija pieņēma 2005. gada 9. februārī, kā arī Paziņojumā par ilgtspējīgās attīstības stratēģijas pārskatu, paredzēts arī, ka Komisija izstrādās stratēģiju pārstrukturēšanas vadībai, koncentrējoties uz pilnīgāku Eiropas attiecīgo politiku mijiedarbību, sociālo partneru līdzdalību lielākā mērā, izteiktāku politikas pasākumu un finanšu instrumentu sinerģiju un likumdošanas un līgumu regulējuma pielāgojumu.

Pārstrukturēšana nav nekas jauns. ES jau kādu laiku tiek izstrādātas politikas un instrumenti šajā jomā. Tādējādi ES bija liela nozīme melnās metalurģijas pārstrukturēšanā un pēc tam – kuģubūves un tekstila industrijas pārstrukturēšanā.

Šīs darbības neattiecas tikai uz grūtībās nonākušajām nozarēm. Pēdējos gados ir izveidotas augsta līmeņa nozaru grupas, lai noteiktu vairāku nozaru stratēģiskās perspektīvas.

Daudzas Eiropas politikas, pateicoties horizontālajai darbībai, palīdz īstenot pārstrukturēšanas paredzēšanas un atbalsta mērķi: direktīvas darbinieku informēšanas un konsultēšanas jomā, Eiropas sociālais dialogs, nodarbinātības politika, finanšu instrumenti atbalstam, rūpniecības un uzņēmumu politika, lauku attīstības politika u.c.

Šajā paziņojumā noteikti pasākumi, kas attīstāmi vai pastiprināmi dažādajos Eiropas Savienības līdzekļos, ko Savienība var izmantot šajā nolūkā gan horizontālajā, gan nozaru politikā. Īstenojot šos pasākumus, ir maksimāli jāierobežo uzņēmumu izdevumi, tajā pašā laikā uzlabojot pārstrukturēšanas paredzēšanas un vadības darbības.

Saskaņā ar Paziņojumu par Lisabonas stratēģiju Eiropas sociālajiem partneriem starpnozaru un nozaru līmenī ir īpaša nozīme turpmāk izklāstīto politiku dažādo virzienu īstenošanā. Tāpēc tie ir lūgti atsaukties uz aicinājumu, kas viņiem izteikts šā paziņojuma 2.4. punktā un kas vienlaicīgi ir arī otrais posms konsultācijās par uzņēmumu pārstrukturēšanu un Eiropas Uzņēmumu padomi saskaņā ar Līguma 138. panta 3. punktu.

1. PAŠREIZĒJIE UZDEVUMI

1.1. Pārstrukturēšanas analīze

Bieži vien uzņēmumu pārstrukturēšana tiek uztverta kā īpaši negatīva parādība, visbiežāk nepārprotami parādot tūlītējo ietekmi uz nodarbinātību vai darba apstākļiem. Tomēr pārstrukturēšana bieži ir būtiska, lai uzņēmums varētu izdzīvot un attīstīties. Tāpēc šīs izmaiņas vajag atbalstīt tā, lai tās pēc iespējas mazāk ietekmētu nodarbinātību un darba apstākļus.

Pārstrukturēšana uzņēmumu līmenī ataino nepārtrauktu ražošanas pārkārtošanos dažādu faktoru rezultātā.

Vienota Eiropas tirgus attīstība un ekonomiku starptautiskā atvērtība piedāvā jaunas iespējas ekonomiku dinamismam un uzņēmumu konkurētspējai, kā arī kvalitatīvu darba vietu radīšanai. Pārsvārā konkurence Eiropas Savienības iekšējā tirgū sekmē labklājību un stabilu nodarbinātību, ciktāl tā ir galvenais jauninājumu, jaunu produktu un pakalpojumu radīšanas un ekonomikas atjaunošanas faktors.

Arī tehnoloģiju attīstība ir pārstrukturēšanas ierosinātājs. No vienas puses, jauno informācijas un saziņas tehnoloģiju izplatīšanās padara ātrāku un lētāku starptautisko tirdzniecību un ražošanas koordinēšanu, tai pašā laikā radot jaunus lietojumus, kas savukārt rada radošākas un augstākas kvalitātes darbavietas. No otras puses, jaunu ražošanas procesu un metožu attīstība ir saistīta ar virzību uz kvalitātes darbu, kuram vajadzīga cita veida izglītība un atbilstoša apmācība. Arī ekoloģiskie jauninājumi rada jaunas darba iespējas un uzlabo mūsu sociālo labklājību.

Reglamentējošo noteikumu attīstība (jaunu noteikumu ieviešana un ierobežojumu atcelšana) rada izmaiņas produktu un darba tirgū.

Patērētāju ietekmē veidojas nozīmīgas izmaiņas pieprasījumā, ko rada, tostarp, gados vecāko iedzīvotāju jaunās vajadzības, lielāka iekšējā vides problēmām vai arī pārmaiņas pasaules pieprasījuma ģeogrāfijā.

Ražošanas tīkla pārkārtošana izraisa nepārtrauktu pielāgošanos.

Kvantitatīvie aspekti: pielāgošanās izraisa jaunu darbinieku pārdali starp ražošanu un pakalpojumiem. Patiesībā Eiropa turpina radīt jaunas darbavietas: pavisam 30 miljoni darbavietu ir radītas no 1977. līdz 2002. gadam - darbavietu pieaugums pakalpojumu sektorā ir vairāk nekā 44 miljoni, darbavietu zaudējums rūpniecībā ir vismaz 7 miljoni un lauksaimniecībā - 7,5 miljoni. Katru gadu 10 % no Eiropas uzņēmumiem tiek radīti un likvidēti. Uzskatīta, ka vidēji katru dienu katrā no dalībvalstīm tiek radītas un zaudētas aptuveni 5000 līdz 15000 darbavietas.

Kvalitatīvie aspekti: Eiropā atsevišķās nozarēs ir virzība uz augstākas kvalitātes un produktīvākām darbavietām. Darbavietu skaits pakalpojumu sektorā pēdējo divdesmit gadu laikā ir pieaudzis, nodarbinot 2 darbiniekus no 3 2003. gadā. To uzņēmumu skaits, kuri darbojas pakalpojumu sektorā, pēdējo piecu gadu laikā ir pieaudzis par 25 %. No 1998. līdz 2003. gadam Eiropa (ES 15) piedzīvoja nodarbinātības pieaugumu trijās darbinieku kategorijās (**mazkvalificētie** darbinieki +2.2 %, **vidēji** kvalificētie +14.2 % un **augsti** kvalificētie +25.1 %). Turpretim zemu kvalificēto darbinieku skaits kopējā darba tirgū samazinājās.

Darbinieku pāreja no vienas nozares uz citu nenotiek automātiski. Atsevišķu īpaši bīstamu, smagu un piesārņojošu darbu izzušanu var uzskatīt par pozitīvu, ja tā tiek kaut kādā veidā kompensēta. Tomēr jaunizveidotajām darbavietām ne vienmēr izdodas atrast darbiniekus no atlaisto cilvēku vidus, jo lokalizācija un nepieciešamā kvalifikācija ne vienmēr sakrīt abos gadījumos.

Šāda veida attīstība jo īpaši skar tieši neaizsargātākos iedzīvotājus, proti, zemas kvalifikācijas darbiniekus. Eiropas Savienības spēja saglabāt adekvātu darbavietu piedāvājumu šiem darbiniekiem ir izšķiroša sociālajai kohēzijai.

Papildus šim pastāvīgajam procesam, pastāv arī ar tehnoloģiskiem pārtraukumiem, saimniecisko attīstību, sabiedriskās politikas izvēli saistīti triecieni, kam var būt dramatiska ietekme uz atsevišķiem rūpniecības veidiem un/vai uz atsevišķiem reģioniem, iznīcinot cilvēku kapitālu un samazinot potenciālo izaugsmi. Šīs negatīvās sekas var mazināt, varas iestādēm adekvāti rīkojoties un efektīvi koordinējot iesaistītos dalībniekus.

Nepieciešamība atbalstīt iekšējā tirgus padziļināšanas un tirdzniecības atvēršanas pasākumu radītās sekas

Tirdzniecības atvērība kopumā sekmē izaugsmi un nodarbinātību, taču tajā pašā laikā tā ir arī dārgu pārmaiņu sinonīms attiecīgajiem uzņēmumiem un darbiniekiem. Parasti pirmie tiek skarti salīdzinoši zemāk kvalificētie un mazāk aizsargātie darbinieki, jo tirdzniecības atvēršana izraisa sava veida slēptu pārdali, kas ir jākorrigē. Tas vajadzīgs ne tikai, lai nodrošinātu **sociālo taisnīgumu**, bet arī **politisku iemeslu** dēļ, ņemot vērā asimetriju starp izmaksām, kas ir ierobežotas vispārīgā līmenī, tomēr redzamas, taustāmas un koncentrētas, un tirdzniecības atvērības sniegtajiem labumiem, kuri pat augstākā līmenī ir neskaidri un grūti aptverami: šīs asimetrijas tiešās sekas ir tirdzniecības atvēršanas noraidījums. Un visbeidzot, tā ir arī **ekonomiska nepieciešamība**, jo mērķtiecīga paredzēšanas politika var samazināt pārmaiņu izmaksas un atvieglināt pāreju.

Empīriskās studijas galvenokārt parāda, ka šo izmaksu apjoms, kaut arī grūti novērtējams, ir ierobežots salīdzinājumā ar peļņu, kas sagaidāma no tirdzniecības atvēršanas; lielākajā daļā gadījumu šī attiecība ir viens pret divdesmit. Tomēr izmaksu ietekme potenciāli ir daudz lielāka vairāku iemeslu dēļ:

- izmaksas, ko rada tirdzniecības atvēršana, galvenokārt koncentrējas atsevišķās nozarēs vai reģionos;
- nepastāv tieša kompensācija starp izmaksu veidu un atvēršanas sniegto labumu veidu;
- izmaksas un gūto labumu parasti var saskatīt tikai vēlāk;
- izmaksas un gūtie labumi parasti ir nošķirti arī telpā.

Saikne starp tirdzniecības atvēršanu un atbalstu, lai pielāgotos tās radītajām sekām, ir skaidri redzama ASV, kas starptautiskās tirdzniecības sarunas un tādu atbalsta pasākumu ieviešanu, kas palīdz pielāgoties atvēršanas radītajām sekām, vienmēr uzskatījusi par vienas un tās pašas starptautiskās integrācijas politikas diviem aspektiem. 2002. gada „*Trade Adjustment Assistance Reform Act*” vairāk kā dubultoja finanšu līdzekļus, kas šai programmai bija piešķirti (1,4 miljardi ASV dolāru 2004. gadā), tādējādi sniedzot labumu gan skartajiem uzņēmumiem, gan to darbiniekiem, kurus ietekmē tirdzniecības atvēršanas radītās sekas.

Eiropas Savienībai ir loģiski uzņemties tās īstenoto politiku izmaksas. Tas būs vēl svarīgāk turpmākajos gados, kas būs jo īpaši saspringti, īstenojot tirdzniecības nolīgumus (tekstila kvotu beigas, brīvās tirdzniecības nolīgums starp ES un Čīli) un slēdzot jaunus nolīgumus (Dohas sarunas, brīvās tirdzniecības nolīgums starp ES un Mercosur, brīvās tirdzniecības nolīgums starp ES un Līča sadarbības padomi). Tam arī ir paredzēti Kopienas atbalsta pasākumi šā paziņojuma 2.1.3. punktā minēto krīzes situāciju gadījumā.

Eiropa rada darbavietas katru dienu, bet, lai jaunie darbinieki un tie, kurus skārusi pārstrukturēšana, no tām varētu gūt labumu, vajag uzlabot darba tirgus funkcionēšanu, nostiprināt esošo nodarbinātības politiku, paredzēt pārmaiņas un nodrošināt mehānismus, kas atvieglo darbinieku pāreju uz citu darbu. Tātad ir jāpastiprina partnerattiecības visu dalībnieku starpā ar mērķi apzināt iespējamās salīdzinošās priekšrocības, kā arī novērtēt sagaidāmās izmaiņas katrā tirgus segmentā un katrā profesijā, un attiecīgi katrā darba tirgus apgabalā, lai skartie dalībnieki varētu labāk paredzēt turpmākās izmaiņas pēc iespējas tuvāk potenciāli skartajām teritorijām un iedzīvotājiem. Līdzīgas salīdzinošās priekšrocības var meklēt atsevišķās teritorijās, piemēram, mazās un vidēja lieluma pilsētās ar zemāku apdzīvotības līmeni, kā arī pievilcīgās lauku teritorijās, kurās augstāki dzīves un darba standarti ir panākti ar zemākām izmaksām.

1.2. Pārmaiņu paredzēšana un vadība visu interesēs

Iepriekš sniegtā analīze parāda, ka runa nav par neizbēgamu ekonomikas un sociālo panīkumu Eiropā, bet gan par risināmu uzdevumu, kas ir pārmaiņu paredzēšana un vadība.

Nedrīkst pazaudēt no redzesloka pārstrukturēšanas nozīmīgo ietekmi atsevišķās Eiropas valstīs, kas vēl ir pārejas stadijā un kurām jāstājas pretī nopietnai pārstrukturēšanai ekonomikā un sabiedrībā; tām nepieciešams īpašs atbalsts, ko var īstenot ar kohēzijas politikas palīdzību. Tomēr pārstrukturēšana skar Eiropas Savienību kopumā. Kopienas politikai un instrumentiem jāņem vērā tās iedarbības atšķirības atkarībā no reģiona un jāsniedz piemēroti risinājumi Eiropas teritorijai kopumā.

2. RISINĀJUMI KOPIENAS LĪMENĪ – EIROPAS SAVIENĪBAS NOZĪME

Šos risinājumus aptver vispārējā izaugsmes un nodarbinātības stratēģija, ko Komisija piedāvājusi 2005. gada 2. februārī un kas ir fons politikai, kura paredzēta, lai pilnībā izmantotu iespējas, kā arī lai izvairītos no tā, ka pārstrukturēšana izvērsas par humāno un sociālo drāmu.

Ir skaidrs, ka lielākā daļa konkrēto risinājumu pašreizējām problēmām rodami zemākā līmenī. Tas nozīmē, ka Eiropas Savienības rīcībā ir noderīgi ietekmes līdzekļi, lai paredzētu un atbalstītu pārmaiņas. Patiesībā tai ir nozīmīga ietekme trijās jomās:

- ar horizontālo politiku, ko tā vada, saskaņo vai veicina, ES palīdz radīt apstākļus, kas nepieciešami ilgstošai ekonomiskai un tehnoloģiskai attīstībai, kā arī atvieglo pāmaiņu paredzēšanu;
- iegūstot sev adekvātas spējas identificēt izmaiņas nozarēs un atbalsta instrumentus, ko pielietot spēcīgas ietekmes neparedzētu notikumu gadījumā atsevišķās nozarēs vai reģionos, ES veicina visu ieinteresēto pušu efektīvu koordināciju;
- atzīstot ietekmi, kas var būt sociālajiem partneriem pāmaiņu paredzēšanā un vadībā, ES dod tiem iespēju kļūt par pāmaiņu dalībniekiem.

2.1. Kopienas horizontālo politiku mobilizācija

- *Politiku koordinācijas pastiprināšana*
- *Eiropas nodarbinātības stratēģijas reforma*
- *Finanšu instrumentu reforma un Struktūrfondu nozīme, tai skaitā krīzes gadījumā*
- *Rūpniecības politika*
- *Konkurences politika*
- *Ārpolitika*
- *Novērtēšanas instrumentu uzlabošana*

2.1.1. Kopienas politiku koordinācijas pastiprināšana

Ir vajadzīga izteiktāka konverģence un sinerģija starp dažādajām iekšējām politikām, darbībām un mērķiem.

Tam nepieciešama spēcīga koordinācija Komisijas iekšienē; tā jāattīsta, izveidojot iekšējo darba grupu, kas apvieno attiecīgos Komisijas dienestus, kā arī veidojot regulāru dialogu ar Eiropas Parlamentu un Padomi.

2.1.2. Eiropas nodarbinātības stratēģijas reforma

Pamatojoties uz savu ierosinājumu attiecībā uz jaunu posmu Lisabonas stratēģijas īstenojumā, Komisija piedāvās pārskatīt Eiropas Nodarbinātības stratēģiju 2005. gadā. Nodarbinātības politikas struktūra būs orientēta uz trim prioritātēm, kas ir būtiskas pārstrukturēšanas paredzēšanā un vadībā: piesaistīt un noturēt darba tirgū pēc iespējas vairāk cilvēku, uzlabot darbinieku un uzņēmumu pielāgošanās spējas un vairāk investēt cilvēku kapitālā.

Saskaņā ar šo pārorientēšanos Eiropas nodarbinātības stratēģija vairāk iedrošinās tās nacionālās politikas, kas veicina pārstrukturēšanas paredzēšanu un atbalstu tai.

2.1.3. Kopienas finanšu instrumentu pārskatīšana, lai labāk paredzētu un vadītu pārstrukturēšanu.

Savā priekšlikumā par finanšu perspektīvām 2007.-2013. gadam Komisija piedāvājusi vairāk virzīt struktūrfondus uz Lisabonas programmas mērķu sasniegšanu, izmantojot Kopienas stratēģiskās pamatnostādnes, kuras kalpos par pamatu nacionālajām stratēģijām. Eiropas Sociālais fonds jau finansē pārstrukturēšanas paredzēšanas un vadības darbības. Jauno ESF noteikumu projekts no jauna apstiprina šo uzdevumu, jo īpaši šādās jomās:

- darbinieku un uzņēmumu pielāgošanās spēju uzlabošana „nozaru un uzņēmumu pārstrukturēšanas kontekstā”;

- atbalsts ieguldījumiem cilvēku kapitālā un mūžizglītībā; šajā sakarā ESF palīdzēs attīstīt kvalitatīvas apmācības sistēmas, kas pielāgotas vietējām vajadzībām un balstās uz plašām partnerattiecībām;
- nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa partnerattiecību un līgumu ieviešana nodarbinātības un jauninājumu jomā; ESF veicinās tādu sistēmu un instrumentu attīstību, kas kalpo ekonomisko un sociālo pārmaiņu paredzēšanai;
- institucionālās rīcībspējas un dalībnieku efektivitātes palielināšana, piemēram, izglītojot „pārmaiņu vadītājus”;
- sinerģijas un partnerattiecību nostiprināšana starp profesionālās izglītības un reģionālās attīstības dalībniekiem.

Arī Eiropas Reģionālās attīstības fondam būs liela nozīme jaunu aktivitāšu attīstībā, pateicoties investīcijām pētniecībā un attīstībā, jauninājumu izplatīšanā un infrastruktūru ieviešanā ilglaicīgai resursu pārvaldei.

Attiecībā uz lauku attīstību, lauku teritoriju ieguldījums šo mērķu sakarā atšķirsies no tā, kas tiek sagaidīts no pilsētām: teritorijās ar mazāku iedzīvotāju blīvumu konkurētspēju biežāk panāk ar diversifikācijas ekonomiku, tradicionālo amatu un tehnoloģiju modernizāciju, jauna veida pakalpojumu nodrošinājumu, kā arī izmantojot vides ainavisko vērtību utt.

Galvenos finanšu instrumentus, kas būs dalībvalstu rīcībā šajā jomā, piedāvās Lauksaimniecības un lauku attīstības fonds. Šajā kontekstā nozaru (lauksaimniecības, rūpniecības, pakalpojumu) un teritoriālajiem (reģionālajiem, lauku, pilsētas, vietējiem) pasākumiem ir jāpapildina viens otru un jādarbojas integrēti, lai palielinātu savu ietekmi uz izaugsmi un nodarbinātību.

Arī citas programmas labvēlīgi ietekmē ekonomisko pārmaiņu labāku paredzēšanu un integrāciju. Pētījumu pamatprogrammas mērķis ir nostiprināt Eiropas Savienības rūpniecības zinātnisko un tehnoloģisko bāzi, lai veicinātu Eiropas pētījumu kvalitātes izcilību un radošās spējas un lai paaugstinātu tās ekonomikas starptautisko konkurētspēju.

Izglītības un apmācības programmām ir izšķiroša nozīme konkurētspējīgas, dinamiskas, uz zināšanām balstītas ekonomikas radīšanā, kas sekmē mobilitāti. Arī šis aspekts tiks nostiprināts, pieņemot jauno integrēto mūžizglītības programmu 2007.-2013. gadam.

Kopienas spējas sniegt atbalstu krīzes gadījumā

Par spīti pūlēm uzlabot pārmaiņu paredzēšanu var notikt neparedzēti notikumi vai notikumi ar spēcīgu ietekmi uz reģionu vai nozari (skatīt 1.1. punktu); šajos gadījumos nepieciešama valsts iejaukšanās, lai atvieglinātu vajadzīgo pāreju.

Reģionālā politika ir pierādījusi savu efektivitāti šādos gadījumos. Šī iemesla dēļ Komisija finanšu perspektīvās 2007.-2013. gadam piedāvāja struktūrfondos izveidot rezerves neparedzētiem izdevumiem (1 % no „konverģences” dotācijām un 3 % no „konkurētspējas” dotācijām gadā un no dalībvalsts), kas tiks izlietoti šiem mērķiem, cieši sadarbojoties ar reģionālajām iestādēm un sociālajiem partneriem. Komisija arī piedāvājusi izveidot fondu izaugsmes pielāgošanai ar budžetu 1 miljards euro gadā.

2.1.4. Rūpniecības un uzņēmumu politika

a) Turpinājums 2004. gada aprīļa paziņojumam

Komisija turpinās ieviest pārstrādāto rūpniecības politiku, ar kuru tā nāca klajā 2004. gada aprīlī, jo īpaši, uzlabojot uzņēmumiem piemērojamos reglamentējošos noteikumus, atbalstot to centienus jauninājumu un konkurētspējas veicināšanā, kā arī labāk saskaņojot darbību nozaru līmenī.

b) Pastiprināta nozares un reģionālā pārraudzība

Pārmaiņas ir vieglāk paredzēt, labāk pārzinot nozares, to perspektīvas un ietekmes līdzekļus, ko var izmantot, lai veicinātu izaugsmi un nodarbinātību. Pēdējo gadu laikā Komisija ir izveidojusi augsta līmeņa grupas, kas ir pagaidu neformālas struktūras, kuras apvieno visas ieinteresētas personas, lai salīdzinātu to uzskatus par katras nozares grūtībām un iespējām un lai panāktu kopēju vīziju.

Atsevišķās nozarēs ir uzsāktas straujas un nozīmīgas pārmaiņas, kas var spēcīgi ietekmēt atsevišķus reģionus, kuru rīcībā nav pietiekošas piedāvāto darbavietu un darbinieku kvalifikācijas dažādības. Ņemot vērā šo pieredzi un riskus, Komisija plāno iesaistīties to nozaru intensīvākā pārraudzībā, kurās tuvākā nākotnē var notikt nozīmīgas pārmaiņas. Pārraudzība būs koncentrēta uz konkurētspējas attīstības analīzi, vides iespējām un apdraudējumu, reģionālā līmeņa sekām, kā arī pasākumiem, ko var pieņemt Kopienas līmenī, lai paredzētu un atbalstītu pārmaiņas. Jautājumos par nodarbinātību un apmācību Komisija vajadzības gadījumā vērsīsies pie Eiropas nozaru sociālā dialoga komitejām.

Šie pasākumi tiks precizēti paziņojumā, ko pašlaik gatavo par rūpniecības politikas nozarēm. Komisija 2005. gadā papildus auto nozarei savus centienus koncentrēs arī uz tekstila un kuģu būves nozares attīstību.

c) Citas darbības

Komisija ir piedāvājusi uzsākt kopējas tehnoloģiskās iniciatīvas, lai finansētu sociāli noderīgo produktu vai pakalpojumu attīstības programmas, kas var radīt konkurences priekšrocības, jaunus tirgus un darbavietas.

Tehnoloģiskās platformas piedāvās forumu, kurā visas iesaistītās puses varēs identificēt vajadzības, pamatojoties uz pašreizējo pētniecības un tehnoloģiskās attīstības stāvokli.

Tāpat ir būtiski izmantot visas jaunās darbavietu iespējas, ko sniedz pašreizējā dinamika. Stratēģisks komponents šajā sakarā ir rīcības plāns ekoloģiskajām tehnoloģijām.

2.1.5. Konkurences politika

Kopumā konkurences noteikumu stingra piemērošana, tai skaitā valsts atbalsta kontrole, ievērojami veicina noturīgu izaugsmi un nodarbinātību un sekmē labāku produktu un pakalpojumu piedāvājumu, kas tai pašā laikā atspoguļo tipiskas Eiropas vērtības, jo īpaši draudzīgumu pret vidi, kā arī pieņemamus darba apstākļus.

Valsts atbalsta jomā Komisija strādā pie savas valsts atbalsta kontroles politikas reformas, galvenokārt, lai veicinātu Lisabonas programmas īstenošanu, pārorientējot valsts atbalstu uz jomām, kas sniedz lielāko ieguldījumu izaugsmē un nodarbinātībā.

Attiecībā uz uzņēmumu koncentrāciju jaunā Apvienošanās regula atvieglo rūpniecības pārstrukturēšanu un rīcību sakarā ar uzdevumiem, ko izvirza globalizētā ekonomika, tai pašā laikā nodrošinot to, ka netiek pieļauti tādi apvienošanas gadījumi, kas var kaitēt konkurencei, vai ka šādos gadījumos tiek piemērotas korekcijas.

Darbinieku pārstāvjiem izmeklēšanas laikā ir iespējas paziņot Komisijai savu viedokli par atsevišķiem konkurences gadījumiem:

- saskaņā ar Apvienošanās regulu un līdzīgi saskaņā ar pretmonopola procedūrām darbinieku pārstāvjiem ir tiesības tikt uzklautiem kā trešām pusēm; tie var iesniegt rakstiskus apsvērumus, piedalīties uzklautīšanā un pieprasīt tikšanos;
- saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem un procedūrām darbinieku pārstāvji kā trešās puses ir tiesīgi iesniegt Komisijai informāciju, ko tā var ņemt vērā pēc tam, kad ir iesniegusi lūgumu attiecīgajai dalībvalstij iesniegt savus komentārus; Komisija var arī tikties ar darbinieku pārstāvjiem, lai uzklautu to viedokļus par īpašiem gadījumiem.

2.1.6. Ārpolitika

Sociālajā programmā paredzēts ar ārējiem pasākumiem veicināt nodarbinātību, sociālo politiku un pieņemamu darbu visiem. Tas nozīmē jo īpaši sociālo pamattiesību veicināšanu, sociālā dialoga, uzņēmumu sociālās atbildības un sociālās aizsardzības seguma attīstīšanu, kā arī pasaules līmeņa pārmaiņu visaptverošas vadības veicināšanu. Šos mērķus īsteno ar apmaiņām ES un tās partneru starpā, kā arī ar starptautiskajām organizācijām (ILO, ESAO, ANO un organizācijām, kas iesaistītas ekonomikas vadībā – SVF, Pasaules Banka un PTO).

Tirdzniecības jomā Komisija turpinās rīkoties tā, lai Dohas sarunas būtu viens no attīstības faktoriem. Tā centīsies pastiprināt intelektuālā īpašuma aizsardzību un cīņu pret viltošanu. Visbeidzot, Komisija turpinās veikt PTO līgumos noteiktos pasākumus un citus vajadzīgos pasākumus, lai nepieļautu tādas prakses negatīvo ietekmi, kas atkāpjas no tirgus ekonomikas pamatprincipiem (dempings un nelegālas subsīdijas).

2.1.7. Pārstrukturēšanas novērtēšanas instrumentu nostiprināšana

Dublinas Eiropas Pārmaiņu uzraudzības centrs tiks aicināts attīstīt kvantitatīvās un kvalitatīvās analīzes instrumentus un instrumentus pārstrukturēšanas kontrolei, lai veidotu labāku pamatu publiskajām diskusijām par pārstrukturēšanu un uzņēmumu pārvietošanu.

2.2. Partnerattiecību nostiprināšana pārmaiņām

➤ <i>Nozaru sociālā dialoga pastiprināšana</i>➤ <i>Uzņēmumu sociāla atbildība</i>➤ <i>„Pārstrukturēšanas” foruma izveide</i>

Sociālajiem partneriem papildus aicinājumam, kas tiem adresēts 2.4. punktā, ir izšķiroša nozīme divās jomās:

- Eiropas nozaru sociālā dialoga komitejās tiem jārod risinājumi strukturālo pārmaiņu paredzēšanai, pamatojoties uz atzinumiem, kas pieņemti 2.4. punktā minētajās sarunās, kā arī pamatojoties nozaru un reģionālās uzraudzības jomā veikto;

- ņemot vērā viņu nozaru zināšanas, tiem ir liela nozīme, informējot un brīdinot iestādes visos līmeņos. Ja sociālie partneri izlemj brīdināt par satraucošu notikumu gaitu, Komisija var lemt par pastiprinātu nozares un reģionālo uzraudzību saskaņā ar noteikumiem, kas noteikti 2.1.3. un 2.1.4. punktā.

Komisija drīzumā iesniegs Paziņojumu par uzņēmumu sociālo atbildību, kas attiecas jo īpaši uz pozitīvām iniciatīvām, ko uzņēmumi pieņem saistībā ar ieinteresētajām pusēm pārstrukturēšanas gadījumā. Ir pierādīts, ka uzņēmumiem, kas ir spējīgi veikt pārstrukturēšanu sociāli pieņemamā veidā, parasti ir labāki konkurētspējas un stabilitātes rādītāji.

Komisija 2005. gadā ievieš „Pārstrukturēšanas” forumu. Balstoties uz pastāvošo organizāciju veikto darbu, šīs iestādes uzdevums būs regulāri sekot izmaiņām šajā jomā un veicināt dažādu iniciatīvu pieņemšanu; tam vajadzīga ne tikai Komisijas, bet arī citu Eiropas iestāžu, kā arī sociālo partneru un zinātniskās sabiedrības līdzdalība.

2.3. Tiesisko un līguma noteikumu pielāgošana

➤ <i>Piemērojamo noteikumu modernizācija un vienkāršošana</i> ➤ <i>Zaļā grāmata par darba tiesību attīstību</i> ➤ <i>Darbinieku mobilitātes veicināšana</i>

Vispirms šajā sakarā jāatgādina piemērojamo noteikumu modernizācijas un vienkāršošanas darbības, kas paredzētas Lisabonas rīcības programmā.

Zaļajā grāmatā par darba tiesību attīstību Komisija analizēs jauno darba organizācijas modeļu pašreizējo attīstību un darba tiesību ietekmi gadījumos, kad jāsastopas ar šīm izmaiņām, nodrošinot tādu vidi, kas veicina efektīvu pāreju darba tirgū.

Lai veicinātu mobilitāti Kopienas iekšienē, Komisija iesniegs direktīvas priekšlikumu, lai uzlabotu iespējas saglabāt papildu pensiju nodrošinājumu.

2.4. Otrais posms Eiropas sociālo partneru konsultācijām par uzņēmumu pārstrukturēšanu un Eiropas Uzņēmumu padomi

Otrajā konsultāciju posmā paredzēts aicināt sociālos partnerus vairāk iesaistīties pārstrukturēšanas paredzēšanas un vadības iespēju meklēšanā. Viņi patiesībā ir svarīgākie dalībnieki, no kuriem ir atkarīga efektīva darbība pārstrukturēšanas jomā.

Pamatā šis otrais konsultāciju posms aicina sociālos partnerus turpināt jau iesākto darbu, mudinot pieņemt labas prakses pamatnostādnes attiecībā uz pārstrukturēšanu un Eiropas Uzņēmumu padomi.

Komisija sociālos partnerus pārstrukturēšanas problemātikā ir iesaistījusi jau kopš 2002. gada, uzdodot tiem precizēt un attīstīt visā Eiropā labu praksi pārstrukturēšanas jomā. Sociālie partneri sekojoši precizēja pamatnostādnes pārmaiņu vadībai. Šā jaunā posma galvenais uzdevums ir nodrošināt pamatnostādņu īstenošanu, kā arī turpmāku attīstību, un jo īpaši iedrošināt šo pamatnostādņu pieņemšanu.

Komisija 2004. gada aprīlī uzsāka pirmo konsultāciju posmu par Eiropas Uzņēmumu padomes direktīvas pārskatīšanu. Eiropas Uzņēmumu padomei ir izšķiroša nozīme pārstrukturēšanas paredzēšanā un vadībā. Arī šajā jomā sociālie partneri ir aicinājuši uz Eiropas līmeņa pārdomām, kuru mērķis ir noteikt pamatprincipus vai pamatnostādnes, kas pamatojas uz esošo padomju pārbaudi.

Ņemot vērā šos darbus un ieguldījumu, Komisija uzskata, ka ir jāpastiprina Eiropas sociālais dialogs attiecībā uz šiem abiem cieši saistītajiem jautājumiem kā daļa no partnerattiecībām izaugsmei un nodarbinātībai, kas ir galvenā atjauninātās Lisabonas stratēģijas sastāvdaļa. Tāpēc Komisija mudina Eiropas sociālos partnerus paātrināt jau iesāktos darbus un uzsākt sarunas nolūkā noslēgt savstarpēju vienošanos par nepieciešamajām darbībām un līdzekļiem:

- lai īstenotu to pamatnostādņu piemērošanas un kontroles mehānismus, kas jau noteiktas pārstrukturēšanas jomā, kā arī lai īstenotu diskusiju par to turpmāku attīstību;
- lai iedrošinātu pieņemt labu praksi, kas noteikta pastāvošajās pārstrukturēšanas pamatnostādnēs;
- lai veicinātu labu praksi Eiropas Uzņēmumu padomes darbībā nolūkā padarīt to efektīvāku jo īpaši kā pārmaiņu ierosinātāju;
- lai attīstītu kopīgu pieeju visiem citiem šajā paziņojumā skartajiem jautājumiem, kas attiecas uz sociālajiem partneriem, proti, izglītības, mobilitātes, nozaru dimensijas un paredzēšanas aspektā.

Komisija sekos sociālo partneru darbam attiecīgajā jomā un analizēs panākto progresu no šā brīža līdz 2006. gadam, kad notiks Trīspusējā sociālā sanāksme.

3. SECINĀJUMS

Komisija ir pārliecināta, ka pārstrukturēšana nedrīkst būt sinonīms sociālajam regresam un ekonomikas būtības zudumam. Tieši pretēji, tai jābūt ekonomiskā un sociālā progresa garantijai. Tomēr ar nosacījumu, ka pārstrukturēšana ir attiecīgi paredzēta, ka uzņēmumi ir spējīgi efektīvi un ātri veikt vajadzīgās pārmaiņas un ka sabiedriskā rīcība palīdz nodrošināt pārmaiņu veikšanu atbilstošos apstākļos.

Politikas, kuru mērķis ir likt šķēršļus pārmaiņām, iesaldēt ekonomikas struktūras, tikai atliek problēmu uz vēlāku laiku un tādējādi palielina tās negatīvās sekas. Šādas politikas veicina jauninājumu ieviešanas palēnināšanos un Eiropas uzņēmumu konkurētspējas zudumu. Turklāt politikas, kas mazina darbinieku nodarbināmību, negatīvi ietekmētu iespējamo izaugsmi un sociālo kohēziju.

Tāpēc risinājumiem Kopienas līmenī jāatbilst četrām galvenajām prasībām:

- Dažādo politiku konsekvence, lai izaugsme un pārstrukturēšanās, ko tā sevī ietver, neiznīcina cilvēku kapitālu.
- Ilgtermiņa perspektīva, kas ietver dažādas Kopienas politikas. Ekonomikas un sociālajiem dalībniekiem vajadzīga paredzamība, lai rīkotos.
- Visu ieinteresēto dalībnieku un jo īpaši sociālo partneru piedalīšanās.
- Teritoriālās dimensijas ievērošana, jo pārmaiņu paredzēšana ir visefektīvākā vietējā līmenī.
- Tādējādi Eiropas Savienības reģionālajai un kohēzijas politikai jādarbojas kā katalizatoram.

Pielikums

Piedāvātie pasākumi

- Pārskatīt Eiropas nodarbinātības stratēģiju, koncentrējoties uz trīs prioritātēm: paaugstināt nodarbinātības līmeni, palielināt darbinieku un uzņēmumu pielāgošanās spējas, vairāk ieguldīt cilvēku kapitālā.
- Pārveidot finanšu instrumentus, jo īpaši, lai nostiprinātu ieguldījumu, ko Lisabonas stratēģijā sniedz kohēzijas politika, ESF un Eiropas izglītības un mūžizglītības programmas.
- Izveidot izaugsmes pielāgošanas fondu (budžets 1 miljards euro gadā) un rezerves neparedzētiem izdevumiem (1 % no „konverģences” dotācijām un 3 % no „konkurētspējas” dotācijām) saskaņā ar kohēzijas politiku, lai varētu atrisināt neparedzētas problēmas.
- Veicināt sociālās pamatnormas, pieņemamu darbu un sociālo dialogu ārējās politikās.
- Pastiprināt pārstrukturēšanas pārraudzību ar *European Restructuring Monitor*.
- Pastiprināt pārraudzību tajās nozarēs un reģionos, kuru konkurētspējā iespējamās nozīmīgas pārmaiņas tuvākā nākotnē.
- Vairāk iesaistīt nozaru sociālā dialoga komitejas pārstrukturēšanas jautājumu risināšanā.
- Izveidot Komisijā iekšējo darba grupu pārstrukturēšanas jautājumos.
- Izveidot „Pārstrukturēšanas” forumu.
- Izstrādāt Zaļo grāmatu par Darba tiesību attīstību.
- Atvieglināt darbinieku mobilitāti Kopienas iekšienē.
- Uzsākt otro sociālo partneru konsultāciju posmu par pārstrukturēšanu un Eiropas Uzņēmumu padomi, lai iedrošinātu to labas prakses pamatnostādņu pieņemšanu attiecībā uz pārstrukturēšanu un Eiropas Uzņēmumu padomi.